

Política i societat a l'Hospitalet al llarg del segle XX

Resum del seminari organitzat pel Centre d'Estudis de l'Hospitalet. Sessions realitzades d'octubre de 2000 a gener de 2001

MIREIA MASCARELL

Coordinació:

Joan Camós

Narradora:

Mireia Mascarell

Participants:

Jaume Botey, *historiador*

Josep Calvis, *comerciant*

Joan Camós, *historiador*

Mercedes Delgado, *psicòloga*

Òscar Garcés, *historiador*

Toni Garcia, *administratiu*

Àngeles Marcuello, *sociòloga*

Mireia Mascarell, *antropòloga*

Paco Muñoz, *artista-pintor*

Joan Oms, *professor*

Marta de Planell, *historiadora*

Josep Ribas, *historiador*

Vicenç Sabater, *dissenyador gràfic*

Introducció

Convocats pel Centre d'Estudis de l'Hospitalet ens hem reunit, al llarg de cinc sessions, per iniciar un debat i una posterior anàlisi a l'entorn d'aquesta doble problemàtica: d'una banda, el poder municipal i els seus condicionants a la ciutat de l'Hospitalet, i d'altra, la participació dels ciutadans i les seves formes d'organització enfront del poder. La finalitat principal d'aquests seminaris era donar una visió general del que havia estat la ciutat des d'aquesta perspectiva "política". Els debats es van estructurar cronològicament en tres períodes: 1900-1960, 1960-1980 i 1980-2000. Aquesta periodització respon a tres cicles de desenvolupament de la ciutat, tant des de l'àmbit demogràfic com econòmic i urbanístic; cicles que, d'altra banda, han esdevingut bàsics per a l'evolució i l'estructuració de la ciutat actual.

Els elements del debat es centraren, doncs, en aquests dos aspectes: en el poder municipal i la seva reproducció, analitzant l'existència d'un poder real a la ciutat o la submissió i dependència d'aquest a altres nuclis de poder de caràcter supralocals (Barcelona, àrea metropolitana, etc.); en la societat civil, en les seves formes organitzatives, en el moviment ciutadà i en la participació democràtica.

Evidentment, aquest text no pretén fer una anàlisi aprofundida del poder i de

la societat de l'Hospitalet durant el segle XX, sinó que se n'ha de veure l'utilitat i l'interès en el fet que posa en relleu qüestions bàsiques per entendre l'evolució de la nostra ciutat i la realitat que presenta a l'inici del segle XXI. Malgrat això, el text fa reflexions importants alhora que obre nous interrogants i planteja noves línies de recerca que esperem que, en els propers anys, vagin omplint els buits d'informació i facin avançar encara més el coneixement que tenim de la realitat de l'Hospitalet de Llobregat.

El període 1900-1960

Per tal de situar aquesta llarga fase, caldria esmentar alguns dels elements característics del seu paisatge local, com ara el constant fenomen *immigratori*, procedent sobretot de l'Aragó, del País Valencià, de Múrcia i d'Almeria fins als anys trenta i, ja després de la Guerra Civil, de la resta de l'estat espanyol, encara que majoritàriament d'Andalusia i Extremadura. Al mateix temps, es consolida el *catalanisme polític*, iniciat a principi de segle a través de la Lliga Regionalista de Catalunya (les escoles del Dr. Robert del 1907 en són una bona mostra) i que, a nivell general, es concreta en institucions com la Mancomunitat (1914-1925) o la Generalitat Republicana (1931-39).

Després, durant la Dictadura, els drets històrics de Catalunya estaran permanentment presents, almenys entre les classes mitjanes locals, i a mesura que el moviment obrer es reorganitzi, aquesta presència també formarà part del seu discurs combatiu.

Un tercer aspecte que cal ressaltar serà *el paper de la religió*. Fins l'any 1939, la gent d'ordre es mourà al voltant de l'Església, mentre que les classes populars es manifestaran profundament anticlericals. Ja durant el franquisme, l'Església serà un dels eixos del "nacional catolicisme" i, al mateix temps, actuarà com a element de vertebració social. També és definitori d'aquest paisatge la importància de la industrialització, caracteritzada pel model de *fàbrica-amo* que, tot i que sembla un fenomen propi del segle XIX, la realitat és que omple perfectament tot aquest temps (només cal pensar en les dues fàbriques més emblemàtiques del període franquista: l'Indo i la Vanguard). Un últim element definitori és la *identitat dels tres barris històrics*: el Centre, Santa Eulàlia i Collblanc-la Torrassa. El primer, on viu la petita burgesia local, on es concentren les construccions d'habitatges racionalistes de Puig Gairalt i les institucions històriques com el Casino, l'Harmonia i el Centre Catòlic. Santa Eulàlia, com el paisatge típicament industrial de fàbriques i vivendes. I Collblanc-la Torrassa, amb els habitatges de passadissos. La resta de la ciutat encara seran camps de conreu, bòbiles disperses per la zona de muntanya i barraquisme intens a Sanfeliu, a la carretera de Collblanc, a Can Pi i la Bomba. En aquest moment s'inicia la construcció de l'espai de la Florida i Pubilla Cases, però aquests nous barris no s'estructuraran fins més endavant, cap a la dècada dels seixanta.

El poder municipal

En primer lloc, es pot constatar per a aquest període l'autoreproducció de les elits locals, exceptuant els anys compresos entre 1931 i 1939, de la República i la Guerra Civil. Al llarg de pràcticament tot el segle, al poder municipal es repeteixen sempre els mateixos cognoms, principalment tots del barri del Centre i vinculats a la petita burgesia local

que es mostrarà incapaç de desenvolupar els projectes de transformació urbana (és a dir, de crear ciutat), ja que el gran capital es trobarà localitzat a Barcelona. En aquest context, molts dels grans propietaris, primer agrícoles i després industrials, es mouran en òrbites que poc tenen a veure amb l'Hospitalet. Aquesta realitat es posa de manifest en aspectes com ara que malgrat que els edificis de les fàbriques modernistes de la ciutat mostren el poder d'aquesta burgesia, els seus despatxos socials es troben ubicats a Barcelona i, de fet, es allí on fan la seva vida social i política.

D'altra banda, els propietaris locals corresponen a una petita burgesia rural, que en cap cas està vinculada a la de Barcelona, i que no mostra capacitat econòmica ni política per estructurar la ciutat, sinó que utilitza el poder local, bàsicament, com a defensa dels seus interessos agraris, industrials, immobiliaris i comercials, segons el període.

Alguns d'aquests noms que es repeteixen al llarg de tot el segle són: els Oliveras, els Sanfeliu, els Prats, els Arús, els Llopis, els Parera, els Herp, els Nolla, els Batllori, els Goyta, etc, molts emparentats entre si per estratègies matrimonials endogàmiques. Com ja hem assenyalat, la gran majoria seran del barri del Centre i es mouen a l'entorn del Casino, i hauran representat sempre almenys el 70% del total de regidors. Aquesta dinàmica només es veurà alterada en períodes democràtics, durant la II República i a partir de 1979¹.

Un segon element bàsic per entendre el poder polític local és la seva dependència de Barcelona. De fet, aquest serà un fenomen general a tot Catalunya des dels anys trenta, però evidentment estarà agreujat per la seva proximitat geogràfica, comportant que l'Hospitalet es converteixi en el femer de Barcelona: les escombraries (situades inicialment a Hostafrancs, però que quan s'urbanitzà la plaça Espanya es traslladaren a Collblanc-laTorrasa i, sobretot, a Santa Eulàlia) van implicar l'aparició d'activitats derivades força molestes (recordem com la pesta porcina de 1960 obligarà a sacrificar 30.000 porcs). Durant molt de temps, aquest concepte de dipòsit de Barcelona ha determinat la realitat de l'Hospitalet. De fet, aquesta mateixa proximitat farà que la ciutat estigui tenallada per Barcelona, veient com s'ha anat reduint el seu territori municipal a més de la meitat per les cessions imposades per Barcelona, primer per a la creació de la Zona Franca (1920) i després per l'ampliació de la Diagonal (1933). Encara avui les vies del tren o el tren d'alta velocitat (TAV) són alguns dels peatges que manté la ciutat.

Pel que fa al poder polític municipal, queda clar que és molt reduït, d'una banda, pels factors que hem assenyalat, però, a més, perquè la majoria de poders locals d'aquest primer període es troba sota sistemes polítics que res tenen de democràtics, i amb una administració local gairebé sense competències. Durant tot el període de la Restauració fins al 1931, l'alcaldia està en mans de gent de la Lliga Regionalista. Cal destacar que, fins i tot, la inexistència de partits dinàstics a la ciutat provocarà el nomenament de republicans per Reial Ordre: Josep Rius el 1918 i Josep Muntané el 1923. Des del setembre de 1923, l'alcalde serà Tomás Giménez Bernabé, del partit únic Unión Patriótica, sempre sota dependència directa de Governació. Durant el franquisme, la submissió al nou ordre establert i el control directe sobre l'alcalde, que exerci-

¹ Es pot consultar el text mecanografiat de Jesús Vila: *Deu anys d'ajuntaments democràtics*, on es pot trobar la relació d'alcaldes des de 1715 i els regidors del període franquista.

rà de cap de falange local, farà d'aquest període el d'una total inoperància municipal, fins a arribar a la dècada dels seixanta en què el poder polític ja no tindrà cap capacitat de controlar el poder econòmic, i quan es realitzaran les grans operacions immobiliàries sense *cap possibilitat de resistència ciutadana*. En canvi, en dos períodes democràtics, la República i el període iniciat l'any 1979, ens mostren una capacitat d'acció municipal molt per sobre del que legalment es podia fer. Ens referim, per exemple, a l'esforç realitzat per resoldre el problema escolar. Mai com en aquests dos períodes es van crear tantes noves escoles. D'altra banda, també en aquests anys, es tornarà a parlar de l'annexió de l'Hospitalet a la ciutat de Barcelona. Primer, l'any 1934, amb Carles Pi Sunyer i amb Ramon Frontera, i després, als anys 80, amb Oriol Bohigas, que proposarà que l'Hospitalet passi a ser un nou districte de Barcelona.

La societat civil

En primera instància, cal diferenciar els dos períodes històrics: el primer, que anirà fins a la Guerra Civil i, el segon, que correspondria a la primera etapa del franquisme.

Fins al 1936 s'està estructurant la nova ciutat i la dinàmica de l'associacionisme d'aquest període respondrà, principalment, al procés d'assentament dels elements que configuren la nova ciutat: la immigració, les noves identitats dels barris, la indústria, la conflictivitat social i els diversos catalanismes. Així, al barri del Centre trobarem des del tradicional Casino del Centre fundat el 1874 (i des del 1906 Foment Autonomista), fins a la Unió Republicana, del 1907 i el Centre Catòlic, del 1904. A Santa Eulàlia, la Unió Hortensiana, també del 1904, i cal Carbó. I a la Torrassa, la societat l'Univers, del 1926, societats corals, culturals, esportives, de teatre i cinema -cal Carreté va ser fundat l'any 1907. Aquesta dinàmica associativa anirà vinculada a una puixant conflictivitat social. Especialment des de la crisi de 1917, la CNT i en general el moviment anarquista tenia a l'Hospitalet una forta presència a les indústries tèxtils i a les bòbiles, cosa que comportava una situació de permanent tensió que arribaria a ser explosiva als anys que coneixem com els del pistolerisme.

Durant l'alcaldia de Tomás Giménez, i malgrat la persecució de què eren objecte l'anarquisme i el catalanisme, *trobem respostes contra el sistema*. Una d'aquestes representacions es personifica en Lorenzo Escudero Lozano (conegut com l'apòstol dels murcians), que a les sessions del plenari de l'Ajuntament, com a veí de la ciutat, demanarà constantment la paraula, fins que per "desacato a la autoridad", serà tancat a la presó de San Juan de los Reyes. En aquest mateix sentit cal destacar el grup derivat de "Saltadís", aleshores d'Estat Català, que boicotejaren actes de la Unió Patriòtica. La caiguda de la Primera Dictadura i la proclamació de la República es viuran amb una activitat frenètica des de tots els àmbits populars. Aquest serà un moment d'un gran activisme associatiu² i d'una altíssima participació en la vida política local. Amb aquest ambient es multipliquen les entitats culturals, entre les quals destaquen els "ateneus", i sorgeixen seus de partits per tota la geografia urbana. Aquests són llocs d'aprenen-

² Vegeu l'ampli estudi sobre l'esport de Enric Gil: *Repetició de la jugada. Història social de l'esport*. Ed. Centre d'Estudis de l'Hospitalet. 2000.

tatge polític, d'ensenyament, de debat, nuclis amb molta capacitat d'intervenció en la vida local, la qual cosa no significa una altíssima participació electoral, ja que només a les eleccions municipals del 1931 s'arriba al 70%, i a la resta només se supera per poc el 50%. El període de la Guerra Civil, amb totes les contradiccions que es vulguin, ens mostra una altra forma d'intervenció local, molt més directa, almenys fins a mitjan 1937, que passa per la col·lectivització de la terra i les indústries i el projecte de col·lectivització de la vivenda, superant els projectes dels partits d'esquerra. Aquesta transformació, o revolució, comptava amb una base social amplíssima. El 90% de les treballadores i els treballadors estaven sindicats a la CNT, i el que volien era donar resposta definitiva a les expectatives creades amb la proclamació de la República³.

Des del gener de 1939 s'inicia una nova dinàmica, la de "La Nueva España"⁴, que fonamentava el seu projecte de cohesió social en un triple poder: la falange, el sindicat i l'Església. El poder municipal serà recuperat pels tradicionals grups conservadors locals, i ens trobarem, llavors, amb una societat ofegada i artificiosa, ja que a l'Hospitalet no existia cap grup organitzat que respongués a la nova ideologia dominant. Sense les mínimes llibertats col·lectives i amb una forta repressió sobre qualsevol ciutadà, seran suprimits els partits i els sindicats i desaparegudes totes les entitats que no manifestin la seva adhesió al "Règimen". L'alcalde -amb tots els seus funcionaris- i el rector -representant del "nacional-catolicismo"-, seran els que faran l'aval per a l'existència, o la no existència, de les entitats ciutadanes. En aquest ambient, només sobreviuran el Casino del Centre i el de Santa Eulàlia, el Centre Catòlic del Centre i, l'Aliança a la Torrassa (1945), gràcies a l'aval de la parròquia dels Desemparats. D'altra banda, podran també recuperar la seva activitat moltes de les antigues corals, com a mostra de "la expressió regional". Cal dir, però, que sorgiran noves entitats que es mantindran al marge del poder i que s'escaparan clarament del seu control, com serà el cas dels Amics de la Música (1947), Pimpinela (1945), la Unió Excursionista (1949) i l'agrupament escolta Guifré el Pilós (1955).

Globalment, el període estarà dominat per la por, la repressió, el racionament, una continua immigració, el barraquisme, etc. Cal recordar que les primeres construccions de "la Obra Social" són els "bloques del Caudillo", del 1957, i els "bloques Onésimo Redondo", del 1958. D'altra banda, cal fer esment de les penoses condicions d'exploració laboral, com la situació dels nens i les dones, o el gravíssim problema escolar⁵. Amb aquesta realitat, cal destacar el paper que tingueren les parròquies com a elements aglutinadors i de relació social, vertebrant la quasi inexistent vida associativa. La població d'aquest període trobarà l'única fugida en l'esport, especialment el futbol, i en el cinema, sempre iniciat amb el Nodo. Recordem que a l'Hospitalet, l'any 1940, hi havia 7.000 butaques⁶.

³ Per a tot aquest període podeu consultar el llibre de Joan Camós: *Història de tots nosaltres. L'Hospitalet 1930-1936*. Ed. Diputació de Barcelona 1986.

⁴ És bàsic per aquest període el llibre de Carles Santacana: *Victoriosos i derrotats. El franquisme a l'Hospitalet 1939-1951*. Ed. Abadía de Montserrat 1994.

⁵ Durant el seminari, es posà en evidència la manca d'estudis sobre les condicions laborals i molt especialment la situació dels nens i nenes a les empreses tèxtils i del vidre. En el mateix sentit feta un estudi sobre l'evolució de l'ensenyament a la ciutat.

⁶ Sobre la funció del cinema a la història de l'Hospitalet, podeu veure de Núria Toril i Oscar Garcés: *El cinema a l'Hospitalet. De l'espectacle de fira a la multisala (1907-1996)*. Quaderns d'Estudi 13-14. Ed. Centre d'Estudis de l'Hospitalet 1996.

Període 1960-1980

Per començar, cal destacar la continuïtat en el sistema productiu, fonamentat en la indústria. Encara seran la tradicional indústria tèxtil local, la metal·lúrgica i la química els sectors més dinàmics, que entraran en crisi al final d'aquest període. Recordem que, el 1982, a l'Hospitalet, la xifra d'atur arriba fins a un 30%. També es produeix en aquest període el tancament del cycle de la segona onada immigratòria, onada que, a diferència de l'anterior, ara implicarà una etapa sencera de creixement demogràfic i d'estructuració urbanística dels "barris nous" de la ciutat: la Florida, Pubilla Cases, Sanfeliu, Bellvitge, Can Serra i el Gornal. Ens trobem a l'època de les immobiliàries, que residencialment s'iniciarà amb la promoció "Ciudad Condal" l'any 1960.

Des del punt de vista polític, aquest és també un cycle que comprèn des dels anys seixanta, amb la consolidació d'un moviment antifranquista representat per la fundació de CCOO l'any 1964, fins a la crisi del franquisme durant els anys setanta, simbolitzada pel paper que jugaren les AAVV, la conquesta de la democràcia amb les eleccions del 15 de juny de 1977 i el final de la transició amb la victòria del PSOE l'any 1982. També des del punt de vista de les mentalitats, el període correspon a un cycle complet. Per a molta gent va representar "l'esperança d'un canvi que anava molt més enllà de la democràcia i que significava llibertat, igualtat, justícia i solidaritat", valors d'esquerra propis de tot aquest període i que, curiosament, a la dècada dels 80 es transformaran en el que hem anomenat "el desencant", procés del que no és aliè el propi procés de la transició controlada pels agents de la reforma.

El poder municipal

Una primera etapa està simbolitzada pels anys d'alcaldia de Matias España Muntadas (1962-1973), un govern caracteritzat per l'absència d'oposició, amb un poder gairebé absolut que comptava amb dos puntals claus: en Domigo Peiró, procurador a Cortes pel "Tercio Sindical", i el regidor de cultura des de 1967, en Vicens Capdevila. Aquests són els anys del caòtic creixement urbanístic resultant del pla comarcal de 1953, amb les requalificacions que aquest comportà; un pla que va ser promogut pel capital immobiliari i on sembla que el poder polític no tenia cap control, a excepció del benefici que aquest va poder treure de tot el procés⁷. Matias España serà nomenat Consejero Provincial del Movimiento l'any 1971 i l'any següent serà substituït a l'alcaldia per Vicens Capdevila que, entre d'altres, haurà de respondre a les mobilitzacions ciutadanes desencadenades a tots els barris com a conseqüència dels plans parcials. Finalment, l'any 1977, l'alcaldia recaurà en Joan Perelló, que serà superat per la dinàmica imposada per les associacions de veïns i per la perspectiva immediata de llibertats democràtiques que, a nivell municipal, arribarien el 13 d'abril de 1979, amb un resultat que evidenciava la trajectòria d'esquerres de la

⁷ Pensem que aquest seria un àmbit d'investigació que ens aclariria moltes qüestions, tant pel que fa a les implicacions del poder municipal com els beneficis obtinguts pels propietaris agràries. Ens manquen estudis concrets per poder fer afirmacions definitives.

ciutat durant tot aquest cicle: 12 regidors del PSC-PSOE, 11 del PSUC, 2 de Centristes de Catalunya- UCD i 2 de CiU⁸.

Des de la societat civil

Aquest període mantindrà una dinàmica que res té a veure amb els períodes anteriors. D'una banda, és el temps del "desarrollismo", representat pel "600" i la televisió, que a nivell de vida quotidiana possibilitarà l'accés en bloc a la vivenda. Aquest també començarà a ser el temps de les generacions no vinculades directament a la Guerra Civil, la qual cosa s'evidenciarà especialment als barris vells (el grup Alpha 63 en seria un exemple), mentre que als barris nous es produirà una veritable eclosió associativa. Així, i sense entrar en detall, la dècada dels seixanta es caracteritza per la creació d'un nou teixit social on novament les parròquies tindran un paper clau, encara que ara amb un signe ben diferent. D'aquesta manera, trobarem entitats culturals sota l'aixopluc parroquial, com el Centre Social de la Florida de 1961, entitats artístiques, com la "Peña taurina los de ayer y los de hoy" (1967), penyes flamenques, recreatives, esportives, com la "Peña Luis del Sol", a Pubilla Cases (1964), etc. Aquesta activitat associativa que trobem a tots els barris va donar lloc a un primer moviment associatiu capaç de promoure "setmanes culturals", festes al carrer, festivals flamenques i esportius, etc. Tot plegat, activitats que aniran configurant la identitat dels nous barris, mentre que el poder municipal portarà a terme les "Noches de la Ciudad" i els "Festivales de Verano", creient que arribar a ser la segona ciutat de Catalunya, per número d'habitants, era un signe de dinamisme en lloc d'un signe d'impotència.

En aquest context, la manca d'infraestructures i d'equipaments bàsics a tots els barris, l'existència d'un teixit social ampli, la implicació de la majoria de les parròquies i el paper dels partits clandestins -especialment del que actuà com a aglutinador de l'antifranquisme, el PSUC, que a partir de l'experiència sindical de CCOO impulsà les Comissions de Barri coincidint amb l'aprovació dels plans parcials- van donar lloc a una dinàmica social fins aleshores inimaginable. És un moment en què es pot parlar, no només de consciència de barri sinó d'orgull de barri, gràcies a l'experiència associativa desencadenada amb les AAVV, que s'anaren implantant a tots els barris entre el 1971 i el 1973. Aquestes entitats van actuar realment com a escoles de democràcia. Amb un funcionament assembleari, implicant tots els veïns, i comptant amb assessorament tècnic, van ser capaces de presentar propostes alternatives i fins i tot de realitzar ocupacions i transformacions del medi, sovint al marge de la legalitat, -creació de jardins, autoconstrucció de locals, etc.

L'assistència de les associacions als plenis municipals va significar per a l'alcaldia del final del franquisme un maldecap sense sortida. Aquest ampli moviment, encapçalat per les AAVV, comptava amb la sintonia d'altres moviments socials, com ara les actívissimes associacions de pares d'alumnes, el moviment de dones (l'any 1974 totes les AAVV tenien vocalia de dones), el moviment de mestres, les escoles d'adults (Can

⁸ Per a l'anàlisi d'aquest període vegueu l'estudi de Josep Ribas dins *Història de l'Hospitalet. Una síntesi del passat com a eina de futur*. Ed. Centre d'Estudis de l'Hospitalet 1997, pàg. 183-229).

Serra, curs 71-72), els esplais, el cine club, les associacions ètniques (com el "Memorial Antonio Mairena"), les associacions sardanístiques, o les de jubilats (1978). En les mobilitzacions d'aquells anys, els problemes immediats i els problemes "polítics" estaven ben interrelacionats. Així podem entendre la funció de l'Assemblea Democràtica de l'Hospitalet, entre 1973 i 1977, que esdevindrà un punt de referència.

En conjunt, es va donar pas a un ampli moviment ciutadà on les AAVV i la seva coordinadora actuaven com a representants directes de la població. En aquest moment, ja en vigílies de les eleccions municipals democràtiques, es produí un fenomen de substitució de la representativitat de les AAVV pels partits polítics d'esquerra, passant, en certa manera, de la participació directa a la delegació en els partits polítics que argumentaven la seva representativitat en els resultats de les eleccions generals del 1977. Aquesta nova representativitat davant del poder municipal va ser majoritàriament acceptada, en nom d'una major eficàcia, per les urgències de problemes acumulats i per les necessitats polítiques immediates. Aquest fou, sens dubte, l'inici del procés de devaluació de les formes de cohesió social i de la identitat col·lectiva desenvolupada a l'entorn de les AAVV.

Finalment, els partits es convertiren en l'única veu representant del poble. Es va perdre, així, una oportunitat de desenvolupar una forma alternativa de participació. No cal dir que, ja en la dècada dels vuitanta, molts ciutadans visqueren contradictòriament l'acció participativa i reivindicativa impulsada per les AAVV i el seguidisme a l'opció política governamental⁹.

Període 1980-2000

La proximitat en el temps comporta que l'anàlisi d'aquest període estigui, en major o menor mesura, deformada per les vivències personals. En aquest sentit, l'objectivitat i la pretesa observació científica d'aquest temps ens obliguen a presentar només elements genèrics sobre aquests anys, i som conscients que quan concretem el cas de l'Hospitalet ens manquen dades objectives per a una anàlisi global i, per tant, es tracta més d'una visió política que històrica.

Aquests darrers vint anys vénen caracteritzats pel nou període democràtic, si bé és en aquests anys que s'han produït els canvis econòmics i culturals més importants de tot el segle.

A grans trets, la dècada dels vuitanta és el final d'un model de desenvolupament econòmic basat en la indústria, que havia definit tot el segle. Els anys vuitanta foren els anys de les ZUR -zones d'urgent reindustrialització- per evitar la desindustrialització de la Carretera del Mig i que, ja als anys 90, han donat lloc a una nova base econòmica basada en el sector terciari, és a dir, en activitats no productives. Per primera vegada la localització de l'Hospitalet pot ser privilegiada, situada entre l'aeroport, el port i el centre

⁹ Es pot trobar més informació sobre aquest procés a Clara C. Parramon i Joan Camós: *Crisi del franquisme: associacionisme i moviment ciutadà a l'Hospitalet de Llobregat*. Comunicació presentada al Congrés d'Història sobre el franquisme, celebrat a Palma 1997, pendent de publicació.

metropolità. Pren, doncs, una rellevància sense precedents, però alhora també és protagonista d'una gran pèrdua de població, especialment la més jove que, a la recerca d'habitatges a l'abast i de millores en la qualitat de vida, es desplacen cap a altres municipis de l'entorn no tant densificats. D'altra banda, l'aposta per les noves tecnologies d'aquests últims anys ha donat lloc a un índex d'ocupació fins ara impensable, amb un alt índex de mobilitat laboral, però amb unes condicions de treball certament preocupants: inestabilitat laboral i contractes escombraries.

A nivell de la cultura dels valors, en molt poc temps hem passat d'una cultura de la participació, on els valors d'allò que era col·lectiu definia les actituds individuals, a un període de desengany de "la política", i que coincideix amb un domini cultural de la "postmodernitat" on es revaloritza l'individualisme, relativitzant les conquestes socials fins a l'escepticisme paralitzador. És el que s'ha anomenat "pensament feble", que amb la caiguda del mur de Berlín l'any 1989, ha donat lloc a una sèrie d'interpretacions globals ja iniciades per Fukuyama en el seu article sobre "la fi de la història". Avui, i de manera genèrica, sembla que els ciutadans acceptin que la globalització implica un pensament únic, una posició de submissió davant dels grans centres de decisió que, a més, cada cop estan més allunyats de la realitat immediata.

La crisi dels partits polítics, afegida al fenomen de la corrupció, ha provocat un distanciament entre el poder polític i la majoria dels ciutadans. Aquest distanciament ha donat lloc a la gènesi d'una nova gamma de formes d'intervenció social, com les ONG o el moviment okupa, un nou associacionisme que, a diferència dels partits, pretén promoure la relació social horitzontal. Les noves formes de lluita enfront de la globalització (com Chiapas, Seattle o Praga), el que s'han vingut a denominar "grups antisistema", ens mostren unes noves formes de relació i d'acció i, d'alguna manera, ens evidencien les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies, com Internet, per obtenir una democràcia més directa. Aquestes noves maneres d'intervenir posen en relleu, també, noves vies de vinculació individual, actuant només en accions concretes, sense vinculació personal, on les organitzacions i les entitats impulsen els processos sociopolítics. La guerra de l'aigua, que tant ressò ha tingut a l'Hospitalet, en seria un exemple.

D'altra banda, cal apuntar que molts dels nous processos associatius no parteixen dels interessos i problemes col·lectius com sí que succeïa fa vint anys, sinó de la suma dels drets individuals comuns. Així, a la ciutat s'han multiplicat les associacions d'aquestes característiques (drogodependència, malalts mentals...), que impliquen una socialització mútua, una intervenció social més àmplia i, també, una intervenció política, sobretot ara que, en nom de l'eficàcia i l'estalvi, estem davant d'un procés general de privatització de serveis col·lectius.

Cal destacar també la nova onada immigratòria, fenomen de caràcter general, però que a Catalunya, i més en concret a l'Hospitalet, presenta uns antecedents històrics complexos. Primer va ser la Torrassa, després els suburbis allunyats i sense equipaments, i ara l'Hospitalet, definida com a ciutat acollidora, és de nou receptora d'aquesta nova població. El que caldrà veure és si la democràcia actual i el poder municipal seran capaços de donar resposta a la nova demanda social, tractant la nova immigració com a nous ciutadans.

Però també volem ressaltar algunes de les conquestes d'aquests vint anys. Un dels aspectes que més bé reflecteixen la millora de condicions de vida de la població són els serveis

de què disposa. En aquest sentit, s'ha produït un gran increment en els serveis i els equipaments de la ciutat, tant a nivell quantitatiu com qualitatiu, resultat de les expectatives dipositades en la democràcia. Així mateix s'ha avançat en un altre dels punts febles de la ciutat: el reconeixement identitari dels ciutadans de l'Hospitalet, gràcies a campanyes encertades com la de "L'H". També s'ha fet un important gir en la configuració urbana. Els ciutadans de l'Hospitalet tenen ara una ciutat més ordenada urbanísticament i que poc té a veure amb la dels anys setanta, malgrat que aquesta transformació s'ha fet des del poder i amb poca participació ciutadana. A més, a banda dels 21 projectes del 2010, caldria veure quin és el model de ciutat que es pretén, tant des del punt de vista demogràfic com d'equipaments. La nova centralitat de l'Hospitalet, per l'extensió del fenomen metropolità, li dona nous avantatges, però també noves dependències en relació a Barcelona i als poders econòmics difícilment controlables des del poder local.

Cal destacar també el canvi produït a nivell de l'ensenyament, un esforç realitzat des de la primera legislatura i que es reflecteix avui en el nombre d'universitaris que té la ciutat. És d'esperar que aquest canvi qualitatiu en les condicions de la població tindrà repercussions per al conjunt de la ciutat.

En un altre àmbit, hem de ressaltar també que, malgrat l'existència de publicacions periòdiques com "El far", "el Tot", "el Mercat", "la Ciutat", "Tribuna", etc, es constata el fracàs, ja històric, de tots els projectes per abastir la ciutat d'uns mitjans de comunicació propis. Aquest fracàs ha conduït a la municipalització dels tots els mitjans: premsa, ràdio i televisió, fent que aquests se situïn a cavall de l'autopublicitat, el control del quart poder per l'ajuntament i el dret a la participació en un mitjà públic, i també, evidentment, el dret a la informació més immediata dels ciutadans.

El resultat de les primeres eleccions, amb 23 regidors entre el PSC-PSOE i PSUC, significava l'aplicació de les expectatives alimentades als anys anteriors. El resultat va ser molt desigual. La inexperiència i la poca preparació per a la gestió i l'administració pública faran que es consolidi una etapa presidencialista i conflictiva dins del partit que, a partir d'aquest moment, obtindrà la majoria absoluta en les següents eleccions. Des d'aquest àmbit del poder municipal, la ciutat de l'Hospitalet en aquests darrers 22 anys ens mostra un poder continuat del PSC-PSOE, cosa que, durant un període tan llarg, ha donat lloc a una certa paràlisi municipal i de poca presència de l'Hospitalet en el conjunt de Catalunya. Malgrat el canvi a l'alcaldia i la renovació que s'ha produït a les últimes eleccions municipals, ja s'han pogut crear uns hàbits de prepotència i de fortes dependències polítiques. Potser el consens i la participació en el govern de la ciutat d'altres forces d'esquerra sigui un element que afavoreixi la transparència i el prestigi de la política local.

Avui, ja al segle XXI, ens sembla que pel que fa al poder i la societat civil a Catalunya, encara es constaten mancances importants que en aquest moment semblen imcomprensibles, moltes potser ocasionades per la manca de desenvolupament de la llei de règim local. En aquest sentit, seria altament satisfactòria la presència d'una nova llei de reordenació del territori que no estigui regida i centralitzada per la Generalitat de Catalunya, sinó que respongui realment a la mancomunitat municipal. A més, per avançar en la consolidació de la democràcia, cal encara una llei electoral catalana, que a hores d'ara encara és inexistent, i que hauria de recollir les llistes obertes i, en el cas de les eleccions municipals, les circumscripcions per barris o, almenys, per districtes. Sense cap mena de dubte, aquests serien factors que facilitarien la participació i la implicació dels ciutadans en la vida política local.